

20. tétel: Magyarország részvétele a II. Világháborúban

- **A két világháború közti magyar külpolitika meghatározó törekvése a trianoni békeszerződés megváltoztatása (revíziós törekvések) volt.**
  - Az első revíziós sikert 1938. nov.2-én érte el, mikor az első bécsi döntéssel visszakapta a **Felvidék déli részét.**
- Amikor 1939. szeptember 1-én Lengyelország német megtámadásával kezdetét vette a II. Világháború, az ország a német elvárások ellenére fegyveres semlegességet hirdetett, sőt Teleki elutasította azt a berlini kérést, hogy az ország vasútvonalain (kassai vasútvonal) a német hadsereg csapatokat és hadianyagot szállítson Lengyelországba.
- 1940 nyarára azonban kiéleződött a magyar-román viszony, és a két ország vitájában a második bécsi döntés ítélte 1940. aug. 30-án. A német-olasz területi döntőbizottság határozata alapján **Magyarország visszakapta Észak-Erdélyt és a Székelyföldet. A területi gyarapodás azonban azt jelentette, hogy az ország egyre jobban a tengelyhatalmak elkötelezettjévé vált.**

A bécsi döntésnek következtében Magyarország kénytelen volt csatlakozni 1940. nov. 20-án a néhány héttel korábban létrejött német-olasz-japán Három-hatalmi Egyezményhez. Ezzel a magyar külpolitika feladta semlegességét. Teleki Pál miniszterelnök egy magyar-jugoszláv együttműködésben látta a német befolyás ellensúlyozását. A két ország között 1940. dec.12-én jött létre az örök barátsági szerződés. 1941. márciusában azonban Németország elhatározta a Balkán megszállását, és ez válaszul elé állította a magyar politika vezetést, mert Hitler felszólította Horthyt (újabb területi gyarapodást is ígérve), hogy a **magyar hadsereg vegyen részt a Jugoszlávia elleni háborúban.** Teleki ekkor összeomlott és öngyilkos lett (1941. ápr. 3.), mert látta, hogy az ország helyzete kilátástalan, a német szövetségből kiszakadni nem lehet, mert az haladéktalan megszállással járna. Ugyanakkor Nagy-Britannia a magyar részvétel esetére kilátásba helyezte a maga, szövetségei hadüzenetét.

1941. ápr. 4-én megalakul az új kormány Bárdossy László vezetésével. Április 6-án a németek lerohanják Jugoszláviát és április 11-én, miután kikiáltották a horvát államot, a magyar haderő bevonult a Délvidékre, és megszerezte Bácskát, Muraközt és Dél-Baranyát. Összesen 11500 km² került vissza Magyarországhoz.

Amikor **1941. jún. 22-én** Németország megtámadta a **Szovjetuniót**, a hadműveletekbe bekapcsolódott Románia, Szlovákia, Finnország, majd Olaszország. Magyarország hadba lépésének ürügye az volt, hogy június 26-án ismeretlen eredetű gépek **Kassát bombázták.** Valójában azonban Bárdossy félt attól, hogy elveszíti megszerzett területeit, mivel Románia és Szlovákia hadba lépett Németország oldalán és ő is meg volt győződve arról, hogy a németek néhány hónap alatt legyőzik a Szovjetuniót. A támadást július 1-én indította el a magyar haderő, mintegy 45 ezer fővel, a gyorshadtest rövid időn belül immáron második alkalommal került bevetésre. A Honvédség ezen egyetlen gyors seregtestje a fegyverzet és felszerelés mennyiségében és minőségében ugyan elmaradt a hasonló német alakulatoktól, de magyar viszonylatban modernnek és jól felszereltnek számított. Harcászati mozgékonyágát gépkocsizó lövész, huszár, illetve kerékpáros alosztályai voltak hivatottak elősegíteni, modernségét leginkább páncélozott járművei, kis- és könnyűharckocsiszázadai jelképezték. **Decemberben az ország hadiállapotba került Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal is. Az 1941. decemberében Moszkva alatt elszenvedett német kudarcot követően Hitler erőteljesebb magyar részvételt követelt. Elérte, hogy rövidesen 200 ezer magyar katona került ki az orosz frontra.**

A háború belpolitikai hatásaként megerősödött a szélsőjobb oldali nyilas mozgalom, amely a Németországgal való szorosabb együttműködést és a zsidókérdés megoldását sürgette. Újabb, a zsidóságot még hátrá-

nyosabb helyzetbe juttató törvényt hoztak (III. zsidó törvény), mely tiltotta a zsidók és nem zsidók közti házasságot.

1942 januárjában Bp.-re érkezett Ribbentrop német külügyminiszter, és a magyarok kötelezettséget vállaltak a 2. magyar hadsereg felállítására. A Bárdossy-kormány bukása elkerülhetetlenné vált. **Az új miniszterelnök Kállay Miklós lett, akitől Horthy azt várta, hogy lazítson a német elkötelezettségen. Kállay nem akart új kötelezettségeket vállalni, de a régiakat teljesítette, így 1942. áprilisában a 2. magyar hadsereget a Don folyónál kiépített állásokhoz vezényelték. Kb. 260 ezer magyar katona és 50 ezer munkaszolgálatos** (Zsidók és más, politikailag megbízhatatlannak minősített csoportok fegyvertelen katonai szolgálata Magyarországon 1939 és 1945 között. A munkaszolgálatosok nehéz és veszélyes fizikai munkát végeztek (építkezések, aknaszedés, sáncásás stb.) **indult útnak.** A magyar csapatoknak a sztálingrádi offenzívában a német hadsereg északi szárnyát kellett volna fedezniük, rendkívül kevés lőszerrel, hiányos felszereléssel. A *Don-kanyarban* vívott harcok a magyar hadtörténelem legszomorúbb fejezetei közé tartoznak: a megfelelő fegyverzet, felszerelés nélkül kiküldött, lehetetlen feladattal megbízott honvédek ezrei szenvedtek és veszttek oda értelmetlenül a -40 fokos orosz télben.

A következő évben (1943) a voronyezsi fronton a magyar egységek súlyos vereséget szenvedtek. Ennek hatására a **Kállay-kormány egyre inkább számolt a németek vereségével. Kezdeményezték, hogy a magyar hadsereg megmaradt alakulatait hozza haza, és keresték a kapcsolatot az angol-amerikai szövetségekkel egy esetleges különbéke, illetve a háborúból való kiugrás lehetőségének reményében.** Mindezt titokban zajlott, miközben a kormány teljesítette a kötelezéseit Németországgal szemben. 1943 szeptemberében kötöttek előzetes fegyverszüneti megállapodást az angolszász hatalmakkal.

1944-re a német hadvezetés kidolgozta Magyarország – a vonakodó szövetséges - megszállásának tervét, ezt nevezzük **Margarét-tervnek**, és március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot. Március 22-én Horthy német utasításra kinevezi a németbarát Sztójay Dömét miniszterelnökké. **A megszállást a Gestapo terrorja kísérte, megkezdődött a magyarországi zsidók gettókba szállítása, majd megindultak a deportálások többnyire Auschwitz-ba (Eichmann irányításával)** és kötelezővé tették a sárga csillag viselését.

Horthy látva a román kiugrás sikerét, ő is megpróbálja. Leváltotta Sztójayt és Lakatos Gézát nevezte ki miniszterelnököknek. A kormány fő célja a fegyverszünet megkötése volt. Moszkvában 1944. okt. 11-én írta alá Faraghó Gábor az előzetes fegyverszünetet Molotovval, amely tartalmazta a németek megtámadásának kötelezettségét is, és előírták az 1937. dec. 31-én érvényben volt határok mögé történő visszatérést. Horthy okt. 15-én bejelentette a rádióban, hogy Mo. kilépett a háborúból, **azonban aznap a németek elrabolták a fiát, Horthyt pedig letartóztatták a nyilasok. Az új miniszterelnök Szálasi Ferenc, a Horthy-rendszer összeomlott és megkezdődött a nyilas rémuralom (Hitler utolsó csatlósai lettünk). Folytatnunk kellett a háborút. A szovjet vörös hadsereg már korábban átlépte az ország határait, így Magyarország egy fronttá válik, aminek következtében megsemmisült hazánk nemzeti vagyonának 40%-a, s katonák, civilek újabb tömegeit pusztította el az értelmetlen háború.**

Az ország kettészakadása

A Horthy-rendszer összeomlott, az ország hadszíntérré vált és kettészakadt: nyugati felén kiépült a totális fasizmus rendszere, míg a keleti, már felszabadított területen 1944. december 23-án a demokratikus erőkből megalakult az Ideiglenes Kormány.

A nyilas parlament november 4-én „nemzetvezetővé” választotta Szálasi Ferencet, aki egyszerre érezhette magának a kormányfői és államfői posztot. A pártok közül egyedül a nyilaskeresztes maradt meg, újra megindult a zsidók deportálása, a munkaszolgálatot a nőkre is kiterjesztették, bevezették a totális mozgósítást. Meg-

kezdődött az ország teljes gazdasági kifosztása, a front nyugatabbra kerülésével a nemzeti vagyon jelentős része Németországba került.

A főváros gettóba kényszerített több mint 200 ezres zsidóságának közel felét elpusztították. Egy részük a **Duna-parti gyilkosságok** áldozata lett, másokat gyalogmenetben indítottak az ausztriai és németországi táborokba. E halálmenetek során vesztették életét *Radnóti Miklós* és *Szerb Antal* is.

A magyarországi hadműveletek 1944. szeptembertől 1945. április 13-14-ig tartottak. A Vörös Hadsereg október elejéig a Székelyföldet, Észak-Erdélyt és a Partiumot foglalta el, november végéig a Tiszántúlt, a harmadik szakaszban (1944. október vége- 1945. február közepe) a Duna-Tisza közét, a Dunántúl keleti felét és Budapestet vette birtokba, végül az utolsó szakaszban (1945. február-április) a Dunántúlt is elhagyták a német csapatok.

1944. dec. végétől febr. 13-ig tartott Buda 6 hetes ostroma, melyet a vörös hadsereg elfoglalt. 1945. április 4-én a szovjetek bejelentik Magyarország felszabadítását. Április 12-15 között egész Magyarország felszabadul a fasizmus alól.